

2008 KÜRESEL FİNANS KRİZİNİN TÜRK FİNANS VE REEL SEKTÖRLERİNE ETKİSİ¹

The Impact of The Global Financial Crisis of 2008 on Turkish Financial and Reel Sector

Gönderim Tarihi: 12.10.2018

Kabul Tarihi: 29.05.2019

Doi: 10.31795/baunsobed.581877

Gül Büşra ÖZDAMAR*
Özkan ŞAHİN**

ÖZ: 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde mortgage sisteminde yaşanan sorun ile başlayan 2008 küresel krizinin Türkiye Ekonomisi'ni etkileyip etkilemediği Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren metal eşya, makine ve gereç yapım ile bankacılık sektörü firmalarının finansal oranları aracılığıyla gerçekleştirilecek analizler ile belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada 2005–2013 yılları arasında çeyrek dönemler itibarıyla bilançolarına ulaşılabilen toplam 33 (otuzüç) işletmenin verisi üzerinden One Way Anova testi yapılarak krizin etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma sonucunda metal eşya, makine ve gereç yapım sektörü için likidite oranlarında, performans oranlarında ve karlılık oranlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Fakat faaliyet oranları içerisinde yer alan stok devir hızı ile aktif devir hızı oranlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır. Ayrıca alacak devir hızı oranında kriz döneminde alacaklarını tahsil etme yeteneğinin azalması sebebiyle dönemler arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Kriz döneminde kaldıraç oranlarında da dönemler arası anlamlı farklılıklar görülmektedir. Bankacılık sektörü için ise karlılık oranlarında anlamlı farklılığa rastlanmamaktadır. Fakat kaldıraç oranında ve performans oranlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rasyo Analizi, BİST, 2008 Krizi, Mortgage.

ABSTRACT: The purpose of the study is to determine whether the economy of Turkey was affected by the global crisis that began in the United States in 2008 under the name of mortgages. The mentioned effect is trying to be determined through analyzing that metal goods, machinery and equipment production, and the financial ratios of banking sector firms operating in İstanbul Stock Exchange. In this study, one-way Anova test was performed on the data of 33 (thirty-three) enterprises whose balance sheets could be

¹ Bu makale Gül Büşra ÖZDAMAR'ın 2018 yılında kabul edilen Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

* Uzman, Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrencisi, gbozdamar@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1486-4489

** Dr. Öğr. Üye., Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi/Uluslararası Ticaret Bölümü, ozkansahin@duzce.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5341-1274

reached by quarterly periods between 2005-2013 and it was investigated whether the crisis was effective. As a result of the study, it has been determined that there is no statistically significant difference in liquidity ratios, performance rates and profitability rates for metal goods, machinery and equipment construction sector. However, there is no statistically significant difference in the rate of turnover and asset turnover from operating rates. In addition, there are significant differences between the periods due to the decrease in the ability to collect receivables during the crisis period. There are also significant differences between the periods in leverage ratios during the crisis period. There is no significant difference in the profitability ratios for the banking sector. However, there is a statistically significant difference in leverage and performance ratios.

Keywords: Ratio Analysis, BIST, 2008 Crises, Mortgage.

GİRİŞ

Ülkelerin gerek tek tek sektörel anlamda, gerekse bu sektörlerin birleşmesiyle oluşan ülke ekonomisinin tamamı açısından incelendiğinde işletmelerin performansları belirleyici özellik taşımaktadır. Dışa açık bir sistemde faaliyetlerini gösteren işletmeler söz konusu dışa açıklıklarından dolayı kendi dinamiklerinden kaynaklanmayan risklerle de karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu riskler içinde buldukları sektörün yapısından kaynaklanan riskler olabilmeyenken, ülkenin içinde bulunduğu konjonktürel durumdan da kaynaklanabilmektedir. Bu kapsamda işletmelerin tek tek performansı ülke ekonomisini de belirleyen en önemli etkenlerden biri konumuna gelmektedir. Türkiye gibi dış ticaret ilişkileri yoğun ülkelerin günümüz küresel dünyasında yaşanan finansal olumsuzluklardan etkilenmeleri kapalı ekonomilere göre daha hızlı ve yüksek oranda gerçekleşmektedir. Finansal anlamda olumsuzluğun baş gösterdiği ülke dünya üzerinde ekonomik anlamda büyük bir söz sahibi ise bu etkilenme kaçınılmaz ve hatta ülke içerisinde yeni ve bağımsız bir krizin tetikleyicisi de olabilmektedir.

2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri konut piyasası sektöründe büyük bir çöküş yaşanmıştır. Bankalar geliri düşük ailelere konut satın almaları için kolaylıkla kredi vermişlerdir. Konut fiyatlarındaki beklenmedik düşüş mortgage piyasasını çöktürmüş ve geliri düşük aileler, aldıkları konut kredilerini ödeyememiştir. Bu sebeple bankalar, konutlara el koymuştur. Ekonomik kriz, portföyünde fazla miktarda konut ağırlıklı kredi müşterisine sahip olan yatırım bankalarının iflasını büyük ölçüde etkilemiştir. Bu kapsamda belirtileri ve sebepleri daha önceki yıllarda başlamakla birlikte 2008 yılında ABD’de başlayan ve Mortgage Krizi olarak adlandırılan finansal kriz kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır.

Türkiye de Amerika ve Avrupa ile ticari ilişkileri olan bir ülkedir. Bu kapsamda birçok sektör bu krizden ilişkileri ölçüsünde etkilenmiştir. Türkiye imalat sektöründe dış ticaret hacmi yoğun bir ülkedir. Dolayısıyla finansal krizlerin dış ticaret yapılan sektörleri etkilemesinden dolayı, imalat sektörünün içerisinde yer alan metal eşya, makine ve gereç yapım sektörünün de olumsuz etkilendiği düşünülmektedir. Bu çalışmada literatür ışığında krizden en fazla ve en az etkilenildiği düşünülen iki sektör incelenmiştir. Bunlar; sırasıyla; metal eşya, makine ve gereç yapım ile bankacılık sektörleridir. Bu yayılma kaçınılmaz olarak Türkiye Ekonomisi'ni de etkilemiştir. Fakat bu etkilenmenin derecesi ve süresi konusunda farklı düşünceler mevcuttur. Türkiye'nin makroekonomik göstergeleri özelinde birçok akademik çalışma yapılmakla birlikte firmalar özelinde ekonomik krizinin etkilerinin incelendiği çalışmalar göreceli olarak akademik alanda daha az yer kaplamıştır.

Buradan hareketle 2008 krizinin Türkiye Ekonomisini etkileyip etkilemediği, etkilediyse hangi alanları ne ölçüde etkilediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada finansal analiz tekniklerinden biri olan Oran (Rasyo) Analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Çalışmada literatür ışığında krizden en çok etkilenen ve etkilenmeyen sektörler olarak metal eşya, makine, gereç yapım sektörü ile bankacılık sektörü ele alınmıştır. BİST'de işlem gören firmaların bilançoları üzerinden gerçekleştirilen çalışmada 2005 – 2013 yılları arası veriler kullanılmıştır. Söz konusu veriler kriz öncesi dönem, kriz dönemi ve kriz sonrası dönem olmak üzere üç ayrı döneme ayrılarak One Way Anova testi yardımıyla analizler gerçekleştirilmiştir.

LİTERATÜR TARAMASI

Küreselleşme, ülkelerin iktisadi, sosyal ve siyasal ilişkilerinin gelişmesi, farklı kültürlerle sahip toplumların inanç ve beklentilerinin iyi bir şekilde bilinmesi, uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması gibi birbiriyle ilintili konuları kapsayan bir kavramdır (Çınar ve Hepaktan, 2011). Krizin meydana geldiği ülke yurt dışıyla ilişki halindeyse sadece o ülkeyi değil, ilişki halinde olduğu diğer ülkeleri de etkilemektedir.

Kriz sözcüğü Yunanca "krisis" kelimesinden gelmektedir. İşletmelerde çeşitli kavramların kriz yerine kullanımı geniş çaplı ve tek bir tanım yapmayı güç hale getirmektedir. Kısa bir şekilde tanımlamak gerekirse kriz, bireyi veya işletmeyi zorlayan durumlara kişi veya işletmelerin yeterli olmaması halidir (Baran, 2009).

Krizi tanımlarken kullandığımız birçok özellik, aslında krizin temel özelliklerini de barındırmaktadır. "Yönetim problemi olarak bakarsak, örgütte yaşanan tüm fikir ayrılıklarına ya da problemlere kriz demek doğru olmayacaktır. İşletmeyi veya idarecileri probleme iten tam ve doğru bilginin toparlanamaması,

iletişim problemlerinin olması, çalışanların farklılaşan beklentileri karşısında meydana gelen problemler gibi yönetimlerin ortak problemlerine kriz adını vermeye gerek yoktur (Dinçer, 1998: 384)''.

Krizi temel alan genel özellikler şunlardır:

- Geniş bir nüfusu etkileyen büyük etkileri vardır.
- Maliyetlerin yükselmesine sebebiyet verir.
- Emsali görülmemiş, geniş çaplı ve birbiri ile ilişkili sorunları ortaya çıkarır, yaşam kaynaklarını etkiler.
- Kartopu etkisi oluşturur.
- Tehditler zaman içerisinde dönüşüme uğrar.
- Kümeleşmeler söz konusudur.
- Halk ile medya ile güvenilir örgütler ile ve mağdurlar ile elzem iletişim problemleri meydana gelir.

Krizlerin özelliği, genel olarak işletmenin öngörü ve önleme sistemlerinin yeterli olmaması ve bu sebeple kriz durumunun tahmin edilememesidir. Meydana gelen problemlerin üstesinden gelebilmek, yapılacak çalışmalar için yeterli zaman, malzeme ve bilginin bulunamaması, yönetimde gerginlik meydana getiren bir zaman dilimi olması da krizin özelliklerindedir (Tutar, 2007).

Ekonomik krizlerin belirleyici faktörleri (ani ve beklenmedik oluşu, tehdit ve yeni fırsatlar yaratması, yayılma etkisi) birkaç cümle açıklamayla birlikte aşağıda yer almaktadır (Ongan, 2005).

- *Ani ve beklenmedik oluşu*; makroekonomik göstergelerdeki bir kötüye gidişin kriz olarak tanımlanabilmesi için, bunun beklenmedik bir biçimde ve aniden ortaya çıkması gerekmektedir. Örneğin, fiyatlar genel seviyesinin bir azalış eğilimi göstermesiyle tanımlanan deflasyon kriz değildir. Fakat bir ekonomik oluşumu etkileyen durumlar içerisinde beklenmedik bir biçimde fiyatlarda meydana gelen ani düşüşlerin olduğu dönemdeki depresyon bir krizdir.
- *Tehdit ve yeni fırsatlar yaratması*; ekonomik krizlerin tehdit faktörünün yanında yeni fırsatlar yaratıyor olması önem taşımaktadır. Ekonomik krizler bir yönüyle beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan sıkıntılı dönemleri ifade etseler de aslında diğer yönleriyle bazı çevreler açısından yeniden yapılanma yolunda bir fırsat olarak da yorumlanabilmektedirler. Kriz koşullarında gündeme gelen tasarruflar ve gelir artırıcı etkiler dikkat çekmekte ve bunlar krizin olumlu sonuçları olarak değerlendirilebilmektedir.

- *Yayımla etkisi*; krizin yayılma etkisi göstermesi yani diğer örgüt ve sektörleri de etkisi altına alabilmesidir. Bu eğilim genellikle az gelişmiş ülkelerde yaygın şekilde gözlemlenmektedir. Finansal alanda meydana gelen krizler bu alanlarla sınırlı kalmayıp reel sektörü de etkisi altına alabilmektedirler. Küreselleşme sonrası hızla yayılan ekonomik entegrasyonlar ulusal ekonomiler arasındaki bağımlılık ilişkilerini arttırmakta ve “domino taşı etkisi” denilen yayılma etkisinin uluslararası alandaki etkinliğini güçlendirmektedir.

Finansal kriz türleri genel kabul gören yaklaşıma göre dörtlü bir ayrıma tabi tutulmaktadır:

- Para Krizleri,
- Bankacılık Krizleri,
- Dış Borç Krizleri ve
- Sistemik finansal krizleri olarak dört grupta ele alınmaktadır (Turgut, 2007).

Söz konusu krizler genelde birbirini takip ettiklerinden aralarında net bir şekilde ayırım yapılamamaktadır.

Türkiye Ekonomisi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk günlerden bu yana ortalama 10'ar yıllık dönemler halinde krizlerle yüzleşmiştir. Dünyanın o güne kadar gördüğü ilk küresel kriz olma özelliği taşıyan 1929 Büyük Buhranı, İkinci Dünya Savaşı, Körfez Savaşı, 1973 Petrol Krizi, Asya Krizi, Rusya Krizi, 1994 Krizi, 2001 krizi ve nihayetinde 2008 Küresel Mortgage Krizi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından itibaren Türk Ekonomisi ciddi sıkıntılar yaşamıştır. Bu süreçte en büyük zorlukların başında üretkenliğin az ve dışa bağımlılığın çok olması gelmektedir. Bu temel sorunlar dönem dönem baş göstermiş ve sürdürülemez bir hal aldığı anda ise finansal krizlere dönüşmüşlerdir. Küresel ekonominin de meydana gelme sebeplerinden biri sayılan sermaye dolaşımının serbestleşmesi Türkiye Ekonomisi için de dönüm noktası sayılmaktadır. Bu Türkiye Ekonomisi için fırsat ve tehditlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu süreçte finansman anlamında sıkıntılar boy göstermeye başlamıştır. Ne zaman ki sıkıntı içine giren alanlar yönetilemeyecek kıvama gelmiştir, işte o zaman Türkiye Ekonomisi krizle karşı karşıya kalmıştır (Oktar ve Dalyancı, 2010).

Birinci Körfez Savaşında ekonomi olumsuz yönde etkilenmiş ve yapılan genel seçimler sonucu kamu açıklarında bir artış meydana gelmiştir (Kansu, 2004). Kamu açıklarından meydana gelen iç borçlanma artışı faiz oranlarında yükselişe, ayrıca yabancı sermaye girişinin teşvik edilmesine sebep olmuştur (Er-

dem, 2001). Karşılaşılan bu olumsuzlukları çözmek için istikrarlı bir ekonomik program uygulanmaması sonucu 1993 yılının sonlarında Türkiye ekonomik bir krize sürüklenmiştir (Eğilmez, 2011).

Meydana gelen bu krizin ana sebebi bütçe açıklarıdır. Gittikçe artan tüketim harcamaları ithalatı arttırarak cari açığın büyümesine neden olmuştur. Oluşan bu bütçe açığı para basılarak karşılanmaya çalışılmış fakat ülkeye doğru gerçekleştirilen sermaye hareketlerinin serbestliği yüzünden likidite artışı olmuştur. Bu durumu kontrol altında tutmak için bazı politikalar uygulanmaya çalışılmış ve daha sonra bu politikaların güvenilirliği ile ilgili şüpheler meydana gelmiştir. Yatırımcılar sıcak paranın etkisiyle enflasyonun artacağını düşünerek dövize yönelmiş ve krize neden olmuşlardır (Işık, Duman ve Korkmaz, 2004).

Türkiye Ekonomisi 1994 krizinden sonra tarihinin en büyük krizi olan 2001 krizini yaşamıştır. Bu krizin ilk belirtileri Kasım 2000'de görülmeye başlamıştır. Reel sektör üzerinde büyük etkiler meydana getiren bu kriz, ilk olarak kamu sektöründe doğmuş ve finansal sektöre yayılmıştır. Bu krize sebep olan ana faktörler incelendiğinde yüksek cari işlemler açığının etkisi görülmektedir (Karataş ve Yılmaz, 2009).

Kasım 2000'in sonlarına doğru faiz oranları ciddi manada yükselmiş, ülke dışına önemli ölçüde sermaye çıkışı yaşanmıştır. Merkez Bankasının rezervleri hızlı bir şekilde azalmış, hisse senedi fiyatlarında ani düşüşler gözlemlenmiş ve bir banka sistem dışına alınmıştır. Kasım ve Aralık aylarında bazı önlemler uygulamaya konulmuş ve krizin daha da derinleşmesi önlenmiştir. Piyasalarda gözle görülür iyileşmeler yaşanmıştır. Fakat 2001 yılı Şubat ayında Hazine İhalesinden önce negatif gelişmeler, uygulanan programa karşı güvenin büyük ölçüde bitmesine sebep olmuştur. TL ye karşı bir spekülatif atak oluşmuştur. Tüm bunlar Kasım 2000 de boy gösteren ve Şubat 2001 de şiddetli yaşanan kriz sürecini tetiklemiştir (BDDK, 2010).

2008 yılında konut piyasasında ciddi bir çöküş meydana gelmiştir. 2000'li yıllar boyunca ABD deki konut fiyatları tahmin edilenden fazla artmış, bu artışta mortgage etkili olmuştur. Bankalar geliri düşük ailelere konut satın almaları için kolaylıkla kredi vermişlerdir. Konut fiyatlarındaki beklenmedik düşüş mortgage piyasasını çökertmiş ve geliri düşük aileler borç aldıkları konut kredilerini ödeyememişlerdir. Bu sebeple bankalar konutlara el koymuştur. Ekonomik kriz ile kredi portföyünün çoğu konut kredisinden oluşturan yatırım bankalarının iflası kaçınılmaz olmuştur. İflaslar akabinde oluşan ekonomik krizi durdurabilmek için ABD Hükümeti tarafından bazı destek paketleriyle ekonominin tekrar canlandırılması hedeflenmiş fakat bu kriz kısa zamanda Avrupa'ya da sıçramıştır. Amerika dış ilişkileri yoğun bir ülkedir. Bundan dolayı birçok ülke bundan etkilenmiştir. Türkiye de Amerika ve Avrupa ile ticari

ilişkileri olan bir ülkedir. Bu kapsamda Türkiye'nin de birçok sektörü bu krizden ilişkileri ölçüsünde etkilenmiştir.

Krizler üzerine gerçekleştirilen çalışmalar kriz olgusu farklı boyutları ile ele almaktadır.

Hodorogel (2009) gerçekleştirdiği çalışmada 2008 Krizinin Romanya Ekonomisindeki Kobilere etkisini incelemiştir. Sonuç olarak kobilerin 2008 krizinde yatırımlarını ve ihracat faaliyetlerini azalttıkları ve likidite sıkıntısı çektiklerini belirlemiştir.

Kula ve Özdemir (2009) 2008 Küresel Krizinin İMKB'de faaliyetlerini sürdüren imalat sanayi firmalarının finansal yapılarında meydana gelen etkisini incelemişlerdir. Sonuç olarak kriz zamanında firmaların kısa vadeli yabancı kaynaklarının pasif içerisindeki kısmının arttığını ve finansman harcamalarının da artarak firmaların zarar ettiğine ulaşmışlardır.

Çabuk ve Özkan (2010) 2008 Krizinin reel sektör üzerine etkisini Bursa'da otomotiv ve tekstil sektöründe yer alan işletmeler üzerinden incelemişlerdir. 2008 krizinin söz konusu sektörlerde yer alan işletmelerin ihracat oranların düşmesine neden olduğunu ve otomotiv sektöründe %50, tekstil sektöründe ise %30'lara varan oranlarla düşüş gerçekleşti sonucuna ulaşmışlardır.

Afşar (2011) 2008 krizinin Türk bankacılık sektörü üzerine etkisi incelediği çalışmasının sonucunda 2008 Küresel Krizinin Türk bankacılık sektörünü etkilenmediği sonucuna ulaşmıştır.

2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde konut piyasasına yönelik bankaların geliri düşük ailelere konut satın almaları için kolaylıkla kredi vermişlerdir. Konut fiyatlarındaki beklenmedik düşüş mortgage piyasasını çökertmiş ve geliri düşük aileler, aldıkları konut kredilerini ödeyememiştir. Bu sebeple bankalar, konutlara el koymuştur. Ekonomik kriz, portföyünde fazla miktarda konut ağırlıklı kredi müşterisine sahip olan yatırım bankalarının iflasını büyük ölçüde etkilemiştir. İflasların akabinde oluşan ekonomik krizi durdurabilmek için ABD hükümeti tarafından bazı destek paketleriyle ekonominin tekrar canlandırılması hedeflenmiş, fakat bu kriz kısa zamanda Avrupa'ya da sıçramıştır. Amerika dış ilişkileri yoğun bir ülkedir. Bu sebeple birçok ülke bundan etkilenmiştir. Türkiye de Amerika ve Avrupa ile ticari ilişkileri olan bir ülkedir. Bu kapsamda Türkiye'nin de birçok sektörü bu krizden ilişkileri ölçüsünde etkilenmiştir.

Türkiye imalat sektöründe dış ticaret hacmi yoğun bir ülke olmasından dolayı imalat sektörünün içerisinde yer alan metal eşya, makine ve gereç yapım sektörünün de olumsuz etkilendiği düşünülmektedir. Bu çalışmada literatür ışığında krizden en fazla ve en az etkilenildiği düşünülen iki sektör incelen-

miştir. Bunlar; sırasıyla; metal eşya, makine ve gereç yapım ile bankacılık sektörleridir. Bu çalışmada ilgili sektörlerin verileri toplanıp çalışmanın amacı kapsamında Oran Analizi Yöntemi ile analiz edilmiştir.

VERİ SETİ VE YÖNTEM

2008 Küresel Krizinin Türkiye Ekonomisi üzerindeki herhangi bir etkisinin var olup olmadığı Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren işletmeler özelinde incelenmiştir. Türkiye, imalat sektöründe dış ticaret hacmi yoğun bir ülkedir. Finansal krizlerin dış ticaret yapılan sektörleri etkilemesinden dolayı, imalat sektörünün içerisinde yer alan metal eşya, makine ve gereç yapım sektörünün de etkilendiği düşünülerek, bankalar da yaşadığı 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerinde finansal yapılarını güçlendirici önlemler aldıklarından dolayı 2008 Küresel Krizinden etkilenme derecelerinin daha az olduğu düşünülerek çalışma amacı çerçevesinde analizlerde kullanılmak üzere verileri araştırmaya dahil edilmiştir.

Bu kapsamda Borsa İstanbul'da işlem gören 13 (onüç) bankacılık ve 30 (otuz) metal eşya, makine, gereç yapım işletmesinden, kesintisiz olarak varlığını sürdürmüş 12'si bankacılık ve 21'i metal eşya, makine, gereç yapım işletmesinin 2005 – 2013 yılları arasında çeyrek dönemlik finansal verileri ile iki veya daha çok grup arasında farkın anlamlılığı ile ilgili hipotezlerin testinde kullanılan varyans analizi olan One Way Anova testi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak dönemler arası farklılıkları sınamak için elde edilen veriler yapılarak Kriz Öncesi, Kriz Dönemi ve Kriz Sonrası Dönem olmak üzere üç kısımda ele alınmıştır. Kriz öncesi dönem "2005-2006-2007 yıllarını", kriz dönemi "2008-2009-2010 yıllarını" kriz sonrası dönem ise "2011-2012-2013 yıllarını" kapsamaktadır. Finansal oranlar elde edilirken firmalara ait verilerin ağırlıklı ortalamaları kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan bilanço ve gelir tablosu verilerine Kamuyu Aydınlatma Platformu (www.kap.gov.tr), <https://datastore.borsaistanbul.com> ve <http://www.finet.com.tr> internet adresinden ulaşılmıştır. Çalışmada kullanılan finansal oranlar Microsoft Office Excell programından faydalanılarak hesaplanmıştır ve SPSS programına aktarılmıştır.

BULGULAR

Çalışmada metal eşya, makine ve gereç yapımı ve bankacılık sektörlerine dair toplanan verilerin analizleri SPSS 18 programı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen sektörlerin öncelikli olarak ortalama değerleri, standart sapmaları ve ele alınan süre zarfı içerisindeki maksimum ve minimum değerlerinin incelenerek serinin tanımlayıcı istatistikleri gerçekleştirilmiştir.

Her iki sektör için finansal oranlardan Likidite, Karlılık, Finansal Yapı, Faaliyet ve Performans ana başlıklar olmak üzere alt kırılımları ile birlikte 13 farklı oran kriz öncesi, kriz ve kriz sonrası dönemler itibariyle hesaplanarak değerlendirilmiştir. Şirketlerin iç dinamikleri finansal yapılarına göre metal eşya, makine ve gereç yapım sektörü için stok devir hızı, alacak devir hızı vs. oranlar incelenerek finansal tablolar hakkında fikir sahibi olurken, mali sektörde yapısal farklılıklardan dolayı bu oranlar ilgili kalem verilerine ulaşamadığı için elde edilememiştir. Bu sebeplerden dolayı likidite ve faaliyet oranlarının verileri karşılaştırılmamıştır.

Temel İstatistiki Analizler

Çalışmanın amacı çerçevesinde incelenen sektörlerin tanımlayıcı istatistik sonuçları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Sektörlerin Temel İstatistiki Analizleri

TEMEL İSTATİSTİKİ ANALİZLER									
METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM									
Oranlar	Dönemler	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.
Cari Oran	Kriz Öncesi	2.09	1.44	0.34	6.59	-	-	-	-
	Kriz Dönemi	2.30	3.13	0.23	15.33	-	-	-	-
	Kriz Sonrası	2.12	2.20	0.45	10.78	-	-	-	-
Asit-Test Oranı	Kriz Öncesi	1.41	1.14	0.23	5.19	-	-	-	-
	Kriz Dönemi	1.63	2.82	0.14	13.56	-	-	-	-
	Kriz Sonrası	1.52	2.06	0.27	9.90	-	-	-	-
Nakit Oran	Kriz Öncesi	0.34	0.70	0.00	3.30	-	-	-	-
	Kriz Dönemi	0.77	1.91	0.01	8.42	-	-	-	-
	Kriz Sonrası	0.75	1.65	0.00	7.72	-	-	-	-

Tablo 1: Sektörlerin Temel İstatistik Analizleri (Devamı)

TEMEL İSTATİSTİKİ ANALİZLER										
METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM										
Oranlar	Dönemler	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.	
KARLILIK ORANLARI	Net Kar Marjı	Kriz Öncesi	2.59	8.54	-17.73	19.33	-	-	-	-
		Kriz Dönemi	0.73	8.73	-13.71	26.13	-	-	-	-
		Kriz Sonrası	2.19	14.14	-45.61	21.30	-	-	-	-
	Aktif Karlılık	Kriz Öncesi	3.57	12.02	-23.66	25.99	2.79	2.64	-1.37	10.01
		Kriz Dönemi	2.07	10.57	-21.60	31.58	2.24	0.65	0.61	2.91
		Kriz Sonrası	4.87	11.24	-15.68	28.01	1.88	0.57	0.82	2.98
	Özsermaye Karlılığı	Kriz Öncesi	8.37	16.42	-37.46	40.25	18.00	9.56	-3.97	32.81
		Kriz Dönemi	3.07	18.22	-35.65	33.84	17.47	7.00	3.90	29.35
		Kriz Sonrası	9.40	27.68	-79.69	50.19	14.92	5.41	4.96	24.85
FINANSAL YAPI ORANLARI	Oranlar	Dönemler	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.
	Kaldıraç Oranı	Kriz Öncesi	18.68	14.36	-9.95	44.11	48.79	10.16	29.72	65.24
		Kriz Dönemi	44.35	23.08	0.00	94.16	57.67	6.75	46.15	67.48
		Kriz Sonrası	42.48	21.82	0.00	91.93	64.12	5.69	55.70	75.08

Tablo 1: Sektörlerin Temel İstatistik Analizleri (Devamı)

TEMEL İSTATİSTİKİ ANALİZLER										
METAL EŞYA, MAKİNE VE GEREÇ YAPIM										
	Oranlar	Dönemler	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.
FAALİYET ORANLARI	Stok Devir Hızı	Kriz Öncesi	7.43	5.21	3.12	24.66	-	-	-	-
		Kriz Dönemi	6.71	4.63	2.94	18.26	-	-	-	-
		Kriz Sonrası	6.54	4.46	2.52	20.11	-	-	-	-
	Alacak Devir Hızı	Kriz Öncesi	9.92	9.31	2.74	37.87	-	-	-	-
		Kriz Dönemi	5.24	2.66	2.51	13.22	-	-	-	-
		Kriz Sonrası	5.13	2.32	1.83	10.59	-	-	-	-
	Aktif Devir Hızı	Kriz Öncesi	1.34	0.49	0.27	2.35	-	-	-	-
		Kriz Dönemi	1.14	0.47	0.34	2.21	-	-	-	-
		Kriz Sonrası	1.15	0.48	0.35	2.41	-	-	-	-
	Oranlar	Dönemler	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.
PERFORMANS ORANLARI	Fiyat Kazanç	Kriz Öncesi	15.40	14.60	1.50	52.47	14.39	8.83	2.91	33.90
		Kriz Dönemi	13.87	12.31	1.08	44.07	13.41	10.62	5.11	40.67
		Kriz Sonrası	11.18	6.38	0.84	29.28	11.96	8.26	7.18	36.36
	PD/DD	Kriz Öncesi	3.11	4.23	0.62	15.85	2.09	0.72	0.80	3.37
		Kriz Dönemi	8.24	9.31	0.99	33.61	1.59	0.56	0.86	2.47
		Kriz Sonrası	4.08	8.16	0.00	38.58	1.35	0.38	0.75	1.94
	Hisse Başına Kar	Kriz Öncesi	1.72	4.63	0.00	21.62	0.47	0.20	0.08	0.73
		Kriz Dönemi	0.83	1.87	0.00	8.70	0.47	0.30	0.04	1.17
		Kriz Sonrası	1.37	1.98	0.00	6.79	0.60	0.49	0.06	1.90

Metal Eşya ve Araç Gereç Yapımı sektörünün tanımlayıcı istatistiklerinde; Sektördeki işletmelerin kısa vadeli borçlarını karşılayabilme gücünü ve çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığını ölçmek için kullanılan likidite oran-

larına ait tanımlayıcı istatistikle göre ortalamalarda en yüksek değere kriz döneminde ulaşılmıştır. Bunu kriz sonrası dönem takip etmektedir. İşletmelerin oranlarındaki ortalamaların dalgalanmalarına bakıldığında standart sapma değerlerinin kriz döneminde kendinden önceki döneme kıyasla arttığı görülmektedir.

Çalışmaya konu olan diğer bir oran olan ve işletmelerin emrine verilmiş bulunan kaynakların verimlilik derecesini gösteren karlılık oranlarına ait tanımlayıcı istatistiklere göre Bankacılık sektöründeki firmaların bilançolarından "Satışlar" kalemine ait sağlıklı veriler elde edilemediği için net kar oranı kıyaslanamamıştır. Diğer oranlar olan Aktif karlılık ve Özsermaye karlılığına bakıldığında ise; iki sektör içinde kriz öncesi dönemden kriz dönemine geçişte, ortalamalarında düşüşler gözlemlenmektedir. Metal eşya, makine ve gereç yapım sektörü kriz sonrasında toparlanmalar yaşamış ve karlılıklarını artırarak yükseliş göstermektedir. Kriz sonrasında metal eşya, makine ve gereç yapım sektöründe aktiflerin verimli kullanıldığı söylenebilirken, bankacılık sektörü için aynı yorum yapılamamaktadır. Çünkü bankacılık sektörü için karlılık oranlarımızda kriz öncesi, kriz esnası ve kriz sonrası dönemlerde hep aşağıya doğru bir ivme gözlemlenmektedir. Özsermaye karlılığı içinde paralel yorumlar yapmak mümkündür. İlgili oran, işletmelerin yönetimlerindeki başarı düzeyleri ile karlılıklarının analizinde önem arz etmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2007). Bankalar, müşterilerinin karlılıklarını analiz ederken, mali rantabilite oranı olarak bu orana bakmaktadırlar (Bedük, 2010).

İşletmenin varlıklarının yüzde kaçlık bölümünün yabancı kaynaklar ile finanse edildiğini gösteren finansal kaldıraç oranının ilişkin tanımlayıcı istatistiklere göre her iki sektör içinde kriz öncesi dönemden kriz dönemine geçişte ilgili oranımızda artış meydana gelmiştir. Kriz sonrası dönemde metal eşya, makine ve gereç yapım sektörü yabancı kaynak kullanımını düşürmüştü fakat bankacılık sektöründeki artış sonrasında da devam etmektedir.

İşletmenin faaliyetinde kullanılan kaynakların etkili bir biçimde kullanılıp kullanılmadığını ölçmede kullanılan faaliyet oranlarına ait tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde; stok devir hızı ortalamalarının değeri kriz öncesi 7,43- , kriz dönemi 6,71 ve azalarak devam eden oran kriz sonrasında 6,54 olmuştur. Stokların yenilenme hızını gösteren bu oranda kriz dönemi ve sonrası dönem için çok ciddi düşüşler yaşanmamıştır. Alacak devir hızı oranı kriz öncesi dönemde 9,92 iken kriz dönemi ve sonrası dönemde yaklaşık olarak %50 düşmüş ve %5'lere gerilemiştir. Alacakların tahsil yeteneğini gösteren bu oranda ilgili firmalar kriz dönemine girildiğinde, kriz öncesi döneme kıyasla alacaklarını tahsil etmede gerilemişlerdir. Aktif devir hızı ortalamalarının oranı kriz öncesi dönemde 1,34 -, kriz dönemi 1,14 ve kriz sonrası dönemde 1,15'tir. İşletmele-

rin tam kapasite çalışıp çalışmadığı hakkında yorum yapabilmeyi sağlayan bu oranda ciddi değişimler gözlemlenmemektedir.

İşletmenin piyasadaki performansını değerlendirmek amacıyla kullanılan performans oranlarına ait tanımlayıcı istatistikler incelendiğinde Fiyat/Kazanç oranında her iki sektör içinde düşüş gözlemlenmektedir. Kriz döneminde düşüş yaşanan bu oranda işletmeye yatırım yapacak yatırımcıların temkinli davrandıkları düşünülmektedir. Piyasa değeri/Defter değeri oranına bakıldığında ise metal eşya, makine ve gereç yapım sektöründe kriz döneminde ortalamalarda bir artış yaşanmış, fakat kriz sonrası dönemde tekrar düşmüştür. Oranın hesaplanmasında borçlarında firma toplam değerine dahil edilmesi ve ilgili sektörün kaldıraç oranının da yüksek olması sebebiyle kriz dönemindeki bu yükselişin yabancı kaynaklardaki artıştan kaynaklandığı söylenebilmektedir. Bu istenen bir durum değildir. Öte yandan bankacılık sektöründeki oranlara bakıldığında kriz öncesi dönemden itibaren sürekli düşüş olduğu gözlemlenmektedir. Hisse başına kar oranında ise; metal eşya, makine ve gereç yapım sektöründe kriz dönemi ortalamalarında bir düşüş yaşanmış ve kriz dönemine doğru yükseliş görülmektedir. Bankacılık sektöründe ise kriz öncesi ve kriz dönemleri arasında bir farklığa rastlanmamakla beraber, kriz sonrası döneme doğru yükseliş gözlemlenmektedir. İlgili sektörün ortaklarına dağıttığı karda kriz sebebiyle bir düşüş yaşanmadığı görülmektedir.

Anova ve Post Hoc Testi Analizleri

Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım Şirketlerinin tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde dönemler arasında bir farklılık görülmektedir. Fakat söz konusu bu farklılığın anlamlı farklılıkların olup olmadığının tespit edilmesi için ortalamalar arası fark analizi One-Way Anova testi gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ilgili sektöre yönelik uygulanan One Way Anova testine ilişkin sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım Şirketleri Anova Testi Sonuçları

ANOVA TESTİ SONUÇLARI					
LİKİDİTE ORANLARI			KARLILIK ORANLARI		
	F	Sig./ p		F	Sig./ p
Cari Oran	0.05	0.95	Net Kar Marjı	0.17	0.84
Asit Test Oranı	0.06	0.94	Aktif Karlılık	0.32	0.72
Nakit oran	0.55	0.58	Özsermaye Karlılığı	0.53	0.59
FİNANSAL YAPI ORANLARI			FAALİYET ORANLARI		
	F	Sig./ p		F	Sig./ p
<u>Kaldıraç Oranı</u>	<u>10.62</u>	<u>0</u>	Stok Devir Hızı	0.21	0.82
			<u>Alacak Devir Hızı</u>	<u>4.75</u>	<u>0.01</u>
PERFORMANS ORANLARI			Aktif Devir Hızı	1.17	0.32
	F	Sig./ p			
Fiyat Kazanç	0.71	0.50			
PD/DD	2.73	0.07			
Hisse Başına Kar	0.43	0.65			

Tablo 2 incelendiğinde işletmelerin kısa vadeli yükümlülüklerini karşılayabilme gücünü ve çalışma sermayesinin yeterliliğini ölçmek için kullanılan likidite oranlarında ele alınan dönemlerin ortalamalarında yapılan analizlerde anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p=0,95>0,05$). Kriz öncesi, kriz ve kriz sonrası oranlar arasındaki en fazla değişikliğin nakit oranında gerçekleştiği görülmektedir. Nakit oranlara ilişkin ortalama değerlerin ise Anova testi sonuçları ile uyduğu belirtilebilir.

İşletmelerin emrine verilmiş bulunan kaynakların verimlilik derecesini göstermek için kullanılan karlılık oranlarında kriz öncesi, kriz dönemi ve kriz sonrası ortalamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılığa rastlanmamaktadır ($p=0,84>0,05$).

İşletmelerin finansal yapı analizinde kullanılan kaldıraç oranının, kriz öncesi dönem, kriz dönemi ve kriz sonrası dönemleri için istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,00<0,05$). Farklılığın hangi dönemden kaynaklandığını tespit edebilmek için Post Hoc Testi yapılmış, sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Diğer bir oran olan ve işletmenin faaliyetinde kullanılan kaynakların etkili bir biçimde kullanılıp kullanılmadığını ölçmede kullanılan faaliyet oranları içerisinde yer alan stok devir hızı ve aktif devir hızı oranlarında kriz öncesi, kriz dönemi ve kriz sonrası ortalamaları içinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamaktadır ($p=0,815>0,05$). Fakat alacak devir hızı oranında kriz öncesi dönem, kriz dönemi ve kriz sonrası dönemleri için istatistiksel açıdan

anlamli farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,012<0,05$). Analizler neticesinde dönemler arasında meydana gelen farklılığın hangi dönemden kaynaklandığının tespiti için gerçekleştirilen Post Hoc Testi sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Son oran olarak işletmenin piyasadaki performansını değerlendirmek amacıyla kullanılan performans oranlarında kriz öncesi, kriz ve kriz sonrası ortalamaları içinde istatistikî açıdan anlamlı bir farklılık yoktur ($p=0,49>0,05$).

Tablo 3: Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım Şirketleri Post Hoc Testi Sonuçları

POST HOC TESTİ SONUÇLARI		
	Dönemler	sig.
Kaldıraç Oranı	Kriz Öncesi – Kriz	0.00
	Kriz Öncesi – Kriz Sonrası	0.00
	Kriz – Kriz Sonrası	0.95
Alacak Devir Hızı	Dönemler	sig.
	Kriz Öncesi – Kriz	0.028
	Kriz Öncesi – Kriz Sonrası	0.024
	Kriz – Kriz Sonrası	0.998

Gerek kaldıraç oranı gerekse alacak devir hızı oranı incelendiğinde benzer sonuçlar gözlenmektedir. Kriz öncesi ve kriz dönemi ile kriz öncesi ve kriz sonrası dönemler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara rastlanmıştır.

Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren şirketlerinin tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde dönemler arasında bir farklılık görülmektedir. Fakat söz konusu bu farklılığın anlamlı farklılıkların olup olmadığının tespit edilmesi için ortalamalar arası fark analizi One-Way Anova testi gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ilgili sektöre yönelik uygulanan One Way Anova testi sonuçları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4: Bankacılık Sektörü Anova Testi Sonuçları

<i>BANKACILIK SEKTÖRÜ ANOVA TESTİ SONUÇLARI</i>		
<i>KARLILIK ORANLARI</i>		
	F	Sig./ p
Aktif Karlılık	0.98	0.38
Özsermaye Karlılığı	0.57	0.57

<i>FİNANSAL YAPI ORANLARI</i>		
	F	Sig./ p
<i>Kaldıraç Oranı</i>	<i>11.77</i>	<i>0</i>

<i>PERFORMANS ORANLARI</i>		
	F	Sig./ p
Fiyat Kazanç	0.21	0.81
<i>PD/DD</i>	<i>5.23</i>	<i>0.01</i>
Hisse Başına Kar	0.53	0.6

Tablo 4 incelendiğinde işletmelerin emrine verilmiş bulunan kaynakların ve rimlendirme derecesini göstermek için kullanılan karlılık oranlarında kriz öncesi, kriz dönemi ve kriz sonrası ortalamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılığa rastlanmamaktadır ($p=0,38>0,05$).

Diğer bir oran olan ve işletmelerin finansal yapı analizinde kullanılan kaldıraç oranının, kriz öncesi, kriz ve kriz sonrası dönemleri için anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,00<0,05$).

Bankacılık sektörüne yönelik gerçekleştirilen son oran işletmelerin performansının ölçülmesidir. Bu kapsamda işletmenin piyasadaki performansını değerlendirmek amacıyla kullanılan performans oranlarından olan fiyat-kazanç ve hisse başına kar oranlarında kriz öncesi, kriz ve kriz sonrası dönemleri için istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlanmamaktadır ($p=0,81<0,05$). Fakat PD/DD oranında kriz öncesi, kriz ve kriz sonrası için anlamlı farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,01<0,05$). Analizler neticesinde dönemler arasında meydana gelen farklılığın hangi dönemden kaynaklandığının tespiti için gerçekleştirilen Post Hoc Testi sonuçları Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5: Bankacılık Sektörü Post Hoc Testi Sonuçları

BANKACILIK SEKTÖRÜ POST HOC TESTİ SONUÇLARI		
	Dönemler	sig.
Kaldıraç Oranı	Kriz Öncesi – Kriz	0.023
	Kriz Öncesi – Kriz Sonrası	0.00
	Kriz – Kriz Sonrası	0.120
	Dönemler	sig.
PD / DD Oranı	Kriz Öncesi – Kriz	0.1
	Kriz Öncesi – Kriz Sonrası	0.01
	Kriz – Kriz Sonrası	0.57

Bankacılık sektörüne yönelik hesaplanan kaldıraç ve PD/DD oranlarında dönemler arası meydana gelen farklılığın hangi dönemler arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen analizler neticesinde her iki oran için de benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Her iki oran için de özellikle kriz öncesi – kriz sonrası ve kriz öncesi - kriz dönemleri arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Kriz öncesi dönem ve sonrası dönem arasında yabancı kaynak kullanımının artması sebebiyle bu iki dönem arası anlamlı farklılıklar görülmektedir. Gerçekleştirilen analizlerin sonuçları anlamlı olup olmadığı tek bir tabloda gösterilmiştir. Buna göre;

- İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmadığını,
- İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlandığını,

ilgili sektöre ait analiz sonucunun bulunmadığını ifade etmektedir.

Tablo 6: Sektörlerin Test Sonuçları Karşılaştırılması

Oranlar		Metal Eşya	Bankacılık
Likidite	Cari	□	-
	Asit-Test	□	-
	Nakit	□	-
Karlılık	Net Kar Marjı	□	-
	Aktif Karlılık	□	□
	Özsermaye Karlılığı	□	□
Finansal Yapı	Kaldıraç	□	□
	Stok D.H.	□	□
Faaliyet	Alacak D.H.	□	□
	Aktif D.H.	□	□
Performans	Fiyat Kazanç	□	□
	PD/DD	□	□
	Hisse Başına Kar	□	□

SONUÇ

2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki konut piyasasında büyük bir çöküş gerçekleşmiştir. ABD' deki konut fiyatlarındaki beklenmedik düşüş mortgage piyasasını çökertmiş ve geliri düşük aileler, aldıkları konut kredilerini ödeyememiştir. Bu sebeple bankalar, konutlara el koymuştur. Portföyünde fazla miktarda konut ağırlıklı kredi müşterisi bulunan yatırım bankalarının ekonomik krizin etkisi ile iflası kaçınılmaz olmuştur. Söz konusu kriz kısa zamanda Avrupa'ya da sıçramıştır. Amerika dış ilişkileri yoğun bir ülkedir. Bu sebeple birçok ülke bundan etkilenmiştir. Türkiye de Amerika ve Avrupa ile ticari ilişkileri olan bir ülkedir. Bu kapsamda Türkiye'nin de birçok sektörü bu krizden ilişkileri ölçüsünde etkilenmiştir.

Türkiye imalat sektöründe dış ticaret hacmi yoğun bir ülke olarak bilinmektedir. Dolayısıyla finansal krizlerin dış ticaret yapılan sektörleri etkilemesi kaynaklı, imalat sektörünün içerisinde yer alan metal eşya, makine ve gereç yapım sektörünün de olumsuz etkilendiği düşünülmektedir. Bu çalışmada literatür ışığında krizden en fazla ve en az etkilenildiği düşünülen iki sektör incelenmiştir. Bunlar; sırasıyla; metal eşya, makine ve gereç yapım ile bankacılık sektörleridir. Bu etkinin var olup olmadığı ve derecesinin araştırılması bu çalışmanın ana amacıdır. Bu çalışmada ilgili sektörlerin verileri toplanıp çalışmanın amacı kapsamında analiz edilmiştir.

Her iki sektör kapsamında gerçekleştirilen analizler neticesinde bazı oranların sonuçlarında dönemler arasında farklılıklar görülmektedir. Söz konusu bu farklılığın anlamlı farklılıkların olup olmadığını tespit edilmesi için ortalamalar arası fark analizi One-Way Anova testi gerçekleştirilmiştir. Her iki sektör için de gerçekleştirilen One-Way Anova testi sonucunda dönemler arası meydana gelen farklılığın hangi dönemler arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla Post Hoc testi gerçekleştirilmiştir.

Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım sektöründe yer alan işletmelerin finansal yapı analizinde kullanılan kaldıraç oranının, kriz öncesi dönem, kriz dönemi ve kriz sonrası dönemleri için istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,00<0,05$). Farklılığın hangi dönemden dolayı gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Post Hoc Testi yapılmış ve özellikle kriz öncesi ile kriz dönemi ve kriz öncesi ile kriz sonrası dönemleri arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Söz konusu farklılığın nedeni olarak kriz döneminde yabancı kaynak kullanımının artışından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen analizler neticesinde tek faktörlü varyans analizi sonucuna göre BİST te yer alan metal eşya, makine ve gereç yapım firmaları 2008 mali krizinden sermaye bazında etkilenmiştir. Yabancı kaynak kullanımını arttırmalarının bu durumu daha riskli bir hale getirdiği söylenebilir. Her ne kadar işletmeye kredi veren

kuruluşlar kullanılan yabancı kaynak oranının düşük olmasını arzu etseler de işletme paydaşları bu oranın belirli düzeyde yüksek olmasını isterler. Bu, kar payını daha fazla elde etmelerine imkânı vermektedir. Ancak sermaye payındaki yabancı kaynak ve öz kaynak oranındaki optimal noktayı kaçırmamak gerekmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2007).

Diğer bir oran olan alacak devir hızı oranında kriz öncesi dönem, kriz dönemi ve kriz sonrası dönemleri için istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,012<0,05$). Farklılığın kaynaklandığı dönemi tespit etmek için Post Hoc Testi yapılmış ve özellikle kriz öncesi ile kriz dönemi ve kriz öncesi ile kriz sonrası dönemleri arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Alacak devir hızının yüksekliği işletmenin iyi bir alacak politikasına sahip olduğunu gösterir. Düşüklüğü ise firma sermayesinin geniş bir kısmının alacaklara ayrıldığını gösterir (Aydın vd, 2004). Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapım sektöründe özellikle kriz döneminde alacakların tahsil etme yeteneğinin azalması sebebiyle anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen diğer bir sektör olan Bankacılık sektöründe yer alan işletmelerin finansal yapı analizinde kullanılan kaldıraç oranının, kriz öncesi dönem, kriz dönemi ve kriz sonrası dönemleri için istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,00<0,05$). Özellikle kriz öncesi ile kriz sonrası dönemleri arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Farklılığın sebebinin yabancı kaynak kullanımındaki artış olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu bu farklılık özellikle kriz öncesi ve kriz sonrası dönemleri arasında görülmektedir.

İşletmenin piyasadaki performansını değerlendirmek amacıyla kullanılan performans oranlarından PD/DD oranında kriz öncesi, kriz ve kriz sonrası dönemleri için istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlanmaktadır ($p=0,01<0,05$). Farklılığın hangi dönemden kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post Hoc Testi yapılmış ve özellikle kriz öncesi ile kriz sonrası dönemleri arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir.

Sonuç olarak incelenen her iki sektörde de dönemler arasında oranalar bazında bazı farklılıkların meydana geldiği tespit edilmiştir. fakat ele alınan sektörlerden olan Bankacılık sektörünün geçmiş dönemlerde Türkiye’ de gerçekleşen 1994, 2000 ve 2001 ekonomik krizlerinden etkilendiği ve gerek kanunlar gerekse kendi iç yapılanmalarında gerçekleştirdikleri yeniden yapılandırma çalışmalarını ile mali yapılarını güçlendirdikleri görülmektedir. Bankalar ülkenin finansal yapısının temel taşlarından birisi olduğundan krizlerden etkilenen bir bankacılık sektörü ülkenin tüm finansal ve ekonomik sistemini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Artar ve Sarıdoğan (2012), Türk Bankacılık sektörü üzerine yaptığı çalışmada da 2008 Küresel Finansal Krizinin olumsuz etkileri-

ni başarılı bir finansal performans göstererek atlatabildiğini ifade etmektedir. Sonuç olarak, Türkiye yaşadığı 2000 yılı Kasım ve 2001 yılı Şubat krizlerinde finansal yapısını güçlendirici tedbirler aldığı için 2008 yılı küresel krizinden etkilenme derecelerini azaltmıştır.

KAYNAKÇA

- Afşar, M. (2011). Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (2), 143-171.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Ankara. Baran Ofset.
- Artar, O. K. ve Sarıdoğan A. A. (2011). Küresel Finansal Krizin Türkiye’de Bankacılık Sektörü Mali Yapısına Etkileri. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 0 (2), 1 – 17.
- Aydın, N., Şen, M. ve Berk, N. (2012). *Finansal Yönetim – 1*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Web Ofset.
- Baran, H. (2009). İşletmelerde Kriz yönetimi.(A& G Bülten) *Araştırma ve Meslekleri Geliştirme Müdürlüğü*.
- BDDK. (2010). *Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*. Çalışma Tebliği (Gözden Geçirilmiş 3. Baskı), s.20.
- Bedük, A. (2010). *Karşılaştırmalı İşletme-Yönetim Terimleri Sözlüğü*. Konya, Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Çabuk A. ve Özkan G. (2010). Küresel Finansal Krizin Türk Reel Sektörüne Etkileri: Bursa Örneği, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (12), 1 – 23.
- Çınar, S. ve Hepaktan, C. E. (2011). Mali Krizin (2008) Reel Sektöre Etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 155 – 168.
- Diñer, Ö. (1998). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası (1.Basım)*. İstanbul. Beta Yayıncılık.
- Eğilmez, M. (2008). *Küresel Finans Krizi*. İstanbul. Remzi Kitabevi.
- Hodorogel, R. G. (2009). The Economic Crisis and its Effects on SMEs, *Econpaper*, 05 (534), 79-88.
- Işık, S., Duman, K. ve Korkmaz, A. (2004). *Türkiye Ekonomisinde Finansal Krizler: Bir Faktör Analizi Uygulaması*. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt.19, Sayı.1.
- Kula V. ve Özdemir L. (2009). 2008 Küresel Krizinin Şirketlerin Mali Durumu Üzerine Etkileri: İMKB’de İşlem Gören Hisse Senetleri Üzerine Bir Araştırma. *Ulusal Finans Sempozyumu*, 2009. 195-215.
- Kansu, A. (2004). *Türkiye 1994 ve 2001 Krizleri*. İstanbul. Derin Yayınları.
- Oktar, S. ve Dalyancı, L. (2010). *Finansal Kriz Teorileri ve Türkiye Ekonomisinde 1990 Sonrası Finansal Krizler*, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 29 (2), 1-22.

- Ongan, N. (2005). *Ekonomik Krizin Emek Piyasalarına Etkileri*. İstanbul. Net Basım Ve Yayıncılık.
- Turgut, A. (2007). Türleri, Nedenleri ve Göstergeleriyle Finansal Krizler. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 20 (4-5), 35-46.
- Tutar, H. (2011). *Kriz ve Stres Yönetimi*. Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Karataş, T. (2009). Türkiye Ekonomisinde 2001 Krizi Sonrası Süreçte Cari İşlemler Açığının Nedenleri Üzerine Bir İnceleme. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 27 (2), 69-96.